

Humor is ongemakkelijk in schokkende oorlogsverhaal

'Wij zijn de katten. Wij zijn de sterken.' Max Schulz laat er tegenover zijn jeugdvriend, de joodse kapperszoon Itzik Finkelstein, geen twijfel over bestaan. Als Duitser is hij eenvoudig superieur: hij zal de joden uitroeien zoals de kat de muizen verdelgt.

Margriet Prinssen

Schokkend

Het verhaal van 'De nazi en de kapper', gebaseerd op de gelijknamige controversiële roman van de Duitse schrijver Edgar Hilsenrath, is bizar en schokkend. In aanwezigheid van de 90-jarige Hilsenrath ging de voorstelling donderdagavond in première in de Haarlemse Toneelschuur. Gespeeld door twee bijzondere acteurs, René Groothof en René van 't Hof, in een regie van Aike Dirkzwager.

Het gaat over twee jeugdvrienden, waarvan de een oorlogsmisdadiger wordt en de ander wordt vermoord in een concentratiekamp. Na de oorlog ontkomt de Duitser aan veroordeling door zich uit te geven voor zijn joodse vriend.

Het stuk is min of meer chronologisch opgebouwd waarbij soms grote sprongen gemaakt worden in de tijd. Het begint met een geestige scène waarin Max zijn nieuwsgierigheid over de besnijdenis van zijn vriend niet voor zich kan houden en Itzik niet te beroerd is om zijn vriend te laten zien dat het verschil heus niet zo groot is. Na een kort intermezzo waarin Max een aantal tafels omgooit, een verwijzing naar het geweld tegen joden dat al voor de Tweede Wereldoorlog begint, is de vriendschap voorbij.

In de oorlog vermoordt Max Schulz als SS'er zijn vriend, diens ouders en tienduizend andere joden. Hij betaalt zijn identiteitswisseling (van nazi Max naar Itzik) met de doos met gouden joodse tanden die hij meepikte uit het kamp.

Een probleem bij zo'n gruwelijk verhaal is de humor. Hilsenrath schreef zijn roman, die overigens door Duitse uitgeverij werd geweigerd en in 1971 in de VS werd uitgegeven, als een satire. René Groothof speelt de moeilijke rol van de nazi met een zekere onverstoornbaarheid; René van 't Hof munt uit in zijn rol als de kapperszoon, maar ook in diverse andere rollen: als rechter, ondervrager en kapper.

Knap

Ongelooflijk knap hoe hij telkens met minieme verschuivingen – een opgetrokken wenkbrauw, een slepend been, een afgewende blik – een wereld weet op te roepen. Maar om te lachen? Nou, nee. De humor voelt ongemakkelijk.